

BOSHLANG'ICH SINFLARNING ONA TILI DARSLARIDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH USULLARI

Boboqulova Madina Mirzohid qizi

Qo'qon universiteti

Iqtisodiyot fakulteti 3-bosqich talabasi

m4563470@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6621695>

Annotasiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinflarda ona tili darslari jarayonida zamonaviy texnologiyalarni qo'llash usullari tog'risida fikrlar bildirilgan. Kalit so'zlar: pedagogik texnologiya, boshqarish faoliyati, o'qituvchi, o'quvchi, ona tili, ta'lim, tarbiya. Maktabda o'qitiladigan ona tili fani shunchaki fonetik va grammatik tushunchalarni bir yoqlama shakllantirish vazifasini bajarmaydi, balki o'quvchilarni badiiy til vositalari bilan ta'minlashi, ularda go'zal nutq madaniyatini tarbiyalashi, fikr – mulohazalarini ifodali bayon etishga o'rgatib borishi lozim. O'quvchilar har bir ilmiy – nazariy tushunchani amalda qo'llay olishlari uchun ona tili mashg'ulotlarida optimal mashqlar tizimi qo'llanib borilishi shart. Bunda albatta, an'anaviy usullardan yangicha zamonaviy ilg'or pedagogik texnologiya shakllariga o'tib ishlash davri keldi. Biroq biz ko'p sonli boshlang'ich sinf o'qituvchilari umuman "pedagogik texnologiya", "zamonaviy pedagogik ta'lim", "noan'anaviy darslar" kabi atamalar mohiyati, ular haqida muayyan aniq ma'lumotlar yuzasidan yaxshi ma'lumotlarga ega emasdir. Zamonaviy pedagogik texnologiya shuni talab qiladiki, dars jarayonida va ta'lim – tarbiyada o'quvchi asosiy harakatlantiruvchi kuch, ta'lim jarayoni sub'yekti bo'lishi kerak. O'qituvchi esa o'qitishdan o'qishni o'rganishga, bilim berishdan bilimlarni o'quvchilar mustaqil egallashlariga ko'maklashishi zarur. Ona tili darslarining ta'limiy maqsadlarini belgilashda "bilim berish, ko'nikmalarini hosil qilish, malakalarini shakllantirish va tushunchalarni mustahkamlash, bilim, malakalarini tekshirish va baholash, tushunchalarni tartibga solish, o'quvchilar faoliyatini rivojlantirish, fikrlash darajasini o'stirish, mavzu bilan bog'liq holda nutq o'stirish, lug'at boyligini, gaplarni tahlil qilishga o'rgatish, ijodiy faoliyatni rivojlantirish" kabi iboralardan foydalanish. Boshlang'ich sinflar ona tili darslari oldiga qo'yilgan tarbiyaviy maqsadlar: tarbiya doimo ta'lim tarkibida bo'ladi. O'quvchi ta'lim jarayonida o'qituvchi tomonidan qo'yilayotgan turli muammolarni yechishi davomida uning fikrlash darajasi, zehni, zukkoligi o'qishga, bilim olishga bo'lgan muhabbati oshib va ana shu asosda xulqida ijobiy xususiyatlar namoyon bo'lib boraveradi. Shunday bo'lsa ham, boshlang'ich sinf ona tili darslarida davrning muhim dolzarb muammolari, inson ma'naviy hayotidagi jiddiy masalalarni ta'limiy mavzuga ustalik bilan bog'lab, o'quvchilar ongida ijobiy va fazilatlarni muayyan xususiyatlari haqida ayrim tushunchalarni

shakllantirib borish zarur. Ona tili darsligida haroshirish bir mashq matni mazmuni bo'yicha ma'lum bir tarbiyaviy masalani belgilash mumkin. O'qituvchi zamonaviy pedagogik texnologiyani ta'lim jarayonida joriy etishda quyidagi jihatlariga e'tibor berib borsa, maqsadga muvofiq bo'lardi: 1. Shaxs – o'quvchidagi mavjud – diqqati barqarorlik, aqliy mushohada qila olish, ijodiy izlana olishligi, faollik darajasi, nutqi malakasini hisobga olish; 2. O'quv jarayonida muayyan algoritmni tuzib olish (dars bosqichlari uzviyligi, masqlarning bir – birini to'ldiruvchi ketma – ketligi, ta'limiy vositalarning taxtligi); 3. O'quv jarayonini mohirlik bilan boshqarish; 4. Loyihani amalga oshirish jarayonida darsning ta'lim – tarbiyaviy maqsadlarining qay darajada amalga oshayotganini nazorat qilib borish; 5. Darsda til imkoniyatlari va turli qo'shimcha vositalar – texnika turlari, musiqa, ertak, topishmoq, maqol, she'r, rebus va hokazolardan unumli foydalanib borish. Turli uslubiy maqola va qo'llanmalardan zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llashda o'quvchilarning mustaqil fikr yuritishlari uchun ularga imkon yaratib berish, o'qituvchi taqdim etgan fikrni muhokama qilish, mantiqiy mulohazalar qilib, tegishli xulosa chiqarish, o'z fikrlarini mustaqil himoya qilish, faol munozaraga kirishni ta'minlash kabi fikrlash bayon qilinib kelinmoqda.

Shuningdek, ta'lim jarayonida modulli ta'lim texnologiyasi, hamkorlikda o'qitish texnologiyasi, muammoli ta'lim, ta'limiy o'yinlar o'tkazish, guruh – guruh qilib o'qitish texnologiyalari manzaralari chizib berilmoqda. Lekin yuqoridagi texnologiyalarning barchasini ham boshlang'ich ta'limda tadbqiq etib bo'lmaydi. Chunki kichik yoshdagi maktab o'quvchisi hali murakkab tizimdagi ta'lim jarayonida ishtirok etish qobiliyatiga ega emas. Boshlang'ich ta'limda ham umumiy o'rta ta'limda ham darsdagi asosiy bosqichlar (tashkiliy qism, o'tgan mavzu bo'yicha suhbat, yangi mavzu ustida ishlash, yangi bilimlarni mustahkamlash, uyga vazifa berish) an'anaviy tarzda olib boriladi. Keyingi yillarda bu bosqichlarning qat'iy izchillikda bo'lishi, har bir bosqichning qat'iy qolipga tushib qolishi ta'limsamaradorligiga putur yetkaza bordi, mashg'ulotlarning zerikarli, o'quvchilarning loqaydligiga sababbo'ldi. Natijada sinf jamoasidagi interfaollikning yo'qolishi, o'quvchilarning mantiqiy fikrlashlaridagi ojizlik holatlari yuzaga keldi. Buning oldini olish uchun har bir darsga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni tadbqiq qilgan holda o'tish hozirgi zamon talabi hisoblanadi. Xullas, zamonaviy pedagogik texnologiyani amalda qo'llashda shunga e'tibor berish lozimki, o'quvchilarning mantiqiy, obrazli fikrlashga o'rgatish, ularni muntazam ravishda faollashtirib borish lozim. Yana shunga e'tibor berish joizki, zamonaviy texnologiyani takomillashtirishda dialektikaning o'ziga xos qonuniyatlari hamda o'quvchilarning psixologik

xususiyatlariga asoslanish talab etiladi. O'qituvchi mashg'ulotni loyihalashda pedagogik texnologiya tamoyillariga jiddiy rioya qilishi lozim. Shuningdek o'qitishda o'quvchi har bir mashg'ulotda xuddi imtihondagidek harakat qilishi, o'z harakat faoliyati natijasini vaqtida bilishi, shu bilan birga, o'quvchining yutug'iga o'qituvchining munosabati masalalari ham zamonaviy pedagogik texnologiya qoidalari sifatida o'qituvchi diqqat markazida bo'lishi shart.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Q.Yunusov . “Boshlang'ich sinflarda ona tili darslari”. Toshkent – 2009. 2. Ona tili. O'qituvchilar uchun metodik qo'llanma. Toshkent – 2016.
- 3.To'Xtasinova, N. R. Q., & Soibjonova, M. T. O. Q. (2022). TAGMA'NO VA PRESUPPOZITSIYA HODISASINING PRAGMATIK TADQIQI (Abdulla Qahhor asarlari misolida). Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS), 2(4), 141-146.
- 4.Тухтасинова, Н. Р. (2021). ИССЛЕДОВАНИЕ ПРЕДВАРИТЕЛЬНЫХ И ТАГМАНСКИХ СОБЫТИЙ НА РАБОТАХ АБДУЛЛЫ КАХХАР. Экономика и социум, (2-2), 240-244.
- 5.Pratova, G. O., & To'Xtasinova, N. R. Q. (2022). O'ZBEK TILIDA FREZELOGIZMLARNING PRAGMATIK SINONIMYASI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2(5), 35-38.